

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ คือ วิชาชีพครู การผลิตครู การยกระดับวิชาชีพครู ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครู และส่วนสุดท้ายกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู

วิชาชีพครู

คำว่า "วิชาชีพ" มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ละออ หุตางกูร (2528: 1-2) ได้กล่าวถึงวิชาชีพว่าเป็นศัพท์สากลที่ใช้เรียกอาชีพ ซึ่งผู้ประกอบอาชีพจำเป็นต้องได้รับการศึกษาในหลักสูตรเฉพาะจากสถาบันการศึกษาชั้นสูง มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ให้บริการซึ่งมีลักษณะเฉพาะและจำเป็นแก่สังคม โดยผู้ให้บริการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและสังคม รับรองความสำคัญของบริการนั้น มีการกำหนดหลักเกณฑ์และจรรยาในการให้บริการไว้อย่างรัดกุม เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพของบริการและความเชื่อมั่นของสังคม
2. มีวิทยาการเฉพาะสาขาของตน ซึ่งรวบรวมขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าตามวิธีการวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นเอกสารให้สามารถใช้พิสูจน์ปรับปรุงค้นคว้าเพิ่มเติมและก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป
3. เป็นแขนงวิชาที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองและสามารถยึดเหนี่ยวให้เป็นสมาชิกของวิชาชีพไปจนตลอดชีวิต มิใช่เป็นเพียงที่พักพิงชั่วคราวระหว่างทำงานอื่น ๆ ไม่ได้ หรือเป็นบันไดให้สมาชิกไต่เต้าไปสู่อาชีพอื่น

ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษาของกรมวิชาการ (2521: 121) ได้ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง อาชีพซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียนโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเป็นเวลาหลายปี และต้องมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) ยึดถือประจำวิชาชีพนั้น ๆ

วิจิตร ศรีสอ้าน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ม.ป.ป.: 29) สรุปลักษณะของวิชาชีพไว้ดังนี้

1. ให้บริการแก่สังคมโดยไม่เข้าช้อนกับสาขาวิชาอื่น
2. ให้บริการแก่สังคมโดยใช้วิธีการแห่งปัญญา
3. สมาชิกมีความเป็นอิสระหรือ "อัตนาภิบาล" (autonomy) ในการดำเนินการเกี่ยวกับวิชาชีพ
4. สมาชิกต้องได้รับการศึกษาในระดับสูง (คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นหลัก)
5. สมาชิกจะต้องประพฤติดีและมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพนั้น
6. ต้องมีสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพเป็นแหล่งกลาง คอยสร้างสรรค์ จรรโลง ความมั่นคงแห่งวิชาชีพ

กู๊ด (Good 1959: 415) ให้ความหมายของวิชาชีพว่า หมายถึง อาชีพซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเตรียมในระยะเวลานาน และอบรมวิชาเฉพาะในระดับอุดมศึกษาและมีการกำหนดกฎเกณฑ์จรรยาแห่งอาชีพนั้น ๆ

ไมรอน ลีเบอร์แมน (Myron Lieberman 1959: 1-6) กล่าวถึงเกณฑ์ของวิชาชีพไว้ดังนี้

1. เป็นเอกภาพและให้บริการที่สำคัญต่อสังคม
2. เน้นเทคนิคทางวิชาการในการดำเนินการให้บริการ
3. ได้ฝึกอบรมเป็นพิเศษเป็นเวลานาน

4. ผู้ที่ได้รับการอบรมในวิชาชีพรายบุคคล และผู้ที่อยู่ในกลุ่มวิชาชีพโดยไม่จำเป็น ได้รับการอบรมโดยส่วนรวม มีความอิสระในอาชีพอย่างกว้างขวาง
5. เป็นอาชีพด้านให้บริการมากกว่าที่จะเป็นในด้านเก็บเกี่ยวผลทางเศรษฐกิจ เพราะพื้นฐานเป็นไปเพื่อให้บริการแก่สังคม
6. ได้รับการยอมรับจากบุคคลในวิชาชีพว่าเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อบุคคลในด้านการพิจารณาตัดสินใด ๆ และการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขอบเขตของอาชีพของคุณอย่างอิสระ
7. มีองค์การที่ปกครองตนเอง
8. มีจรรยาบรรณ

สมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (T.M.Stinnett 1948: 95) กำหนดลักษณะของวิชาชีพตามเกณฑ์ดังนี้

1. วิชาชีพนั้นรวมถึงกิจกรรมทั้งหลายที่จำเป็นต้องใช้สติปัญญา
2. วิชาชีพต้องใช้ความรู้โดยเฉพาะ
3. วิชาชีพต้องมีการเตรียมการทางอาชีพ
4. วิชาชีพมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้า
5. วิชาชีพเป็นอาชีพตลอดชีวิตและเป็นสมาชิกที่ถาวรตลอดไป
6. วิชาชีพสร้างมาตรฐานในตัวเอง
7. วิชาชีพเป็นงานบริการที่ได้รับการปกป้องเหนือบุคคลทั่วไปจะพึงได้รับ
8. วิชาชีพจะต้องมีความสัมพันธ์แนบแน่น เป็นองค์การแห่งวิชาชีพ

จากหลักเกณฑ์การพิจารณาวิชาชีพดังกล่าว จัดได้ว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งและมีคุณสมบัติเป็นวิชาชีพชั้นสูงเช่นเดียวกับแพทย์ วิศวกร สถาปนิก และทนายความ ซึ่งวิชาชีพชั้นสูงนั้น พงษ์ หันนาคินทร์ (2524: 247-248) กล่าวถึงลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพนั้นจะต้องเป็นส่วนสำคัญอันจะขาดมิได้ในสังคม
2. ผู้ประกอบอาชีพจะต้องได้รับการศึกษา การฝึกอบรม และมีประสบการณ์ในการทำงานนั้น ๆ
3. ผู้ประกอบอาชีพค้ำึงถึงบริการที่จะให้แก่สังคมเป็นหลัก
4. เป็นอาชีพที่รัฐบาลให้การรับรอง
5. เป็นงานที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะ
6. มีการกำหนดมาตรฐานวิชาการ จรรยาบรรณ หรือจริยธรรมแห่งอาชีพ

บุญเหลือ พูลทอง (2525: 35) กล่าวว่าอาชีพครูเป็นอาชีพชั้นสูง เพราะ

1. การสอนนั้น ได้รวมถึงกิจกรรมทั้งหลายที่จำเป็นต้องใช้สติปัญญาของมนุษย์โดยธรรมชาติ
2. การสอนต้องใช้วิชาความรู้อย่างลึกซึ้งพิสดาร
3. การสอนมีการเตรียมการและฝึกฝนทางอาชีพ
4. การสอนมีการฝึกอบรม เพื่อให้ห้องงามอยู่เสมอและต่อเนื่อง
5. การสอนเป็นอาชีพตลอดชีวิตของคนและผู้สอน จะเป็นสมาชิกของสังคมวิชาการตลอดไป
6. การสอนมีมาตรฐานและมาตรการในตัวเอง

7. การสอนเป็นงานบริการที่ได้รับการยกย่องเหนือกว่าบุคคลธรรมดาจะพึงได้รับ
8. การสอนมีความสัมพันธ์แนบแน่น เป็นองค์การแห่งวิชาชีพ

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2521: 18) กล่าวว่า การสอนเป็นวิชาชีพระดับสูงด้วยเหตุผล
ดังนี้

1. เป็นวิชาเฉพาะในระดับสูง หมายความว่า ผู้รู้วิชาการในระดับสูงต้องเป็นผู้คงแก่เรียน ซึ่งเป็นผู้ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีแล้ว จะต้องมาให้บริการและต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการบริการนั้น
2. ถือว่าเป็นความสามารถที่จะสนองความต้องการของประชาชน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จ ไม่ใช่ถือความสามารถในการประกอบผลประโยชน์ใส่ตน

3. มีระบบการควบคุมการประกอบอาชีพนั้น

มาร์คและคนอื่น ๆ (Mark, et al 1979: 616) กล่าวถึงวิชาชีพชั้นสูงว่า

1. วิชาชีพชั้นสูง เป็นอาชีพที่ต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ
2. มีการเพิ่มพูนความรู้และฝึกอบรมอยู่เสมอ
3. มีการรักษามาตรฐานอย่างสูง บุคคลที่เข้ามาสู่อาชีพนั้นต้องใช้วิชาการคัดเลือก

เป็นพิเศษ

4. มีวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
5. มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับสูง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราสูง
6. มีปัญญาอย่างมากในการประกอบอาชีพ
7. มีการค้นคว้าวิจัยทั้งภายใน วงวิชาชีพและส่วนบุคคลอยู่เสมอ
8. ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาค้นคว้าและเป็นเทคนิคขั้นสูง
9. มีความรับผิดชอบอย่างสูง และเป็นกาให้บริการแก่สาธารณชน

ฮอเลย์ (Hoyle 1969: 95) กล่าวว่า การสอนเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะการสอนจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการให้บริการที่สำคัญแก่สังคม
2. ใช้วิธีแห่งปัญญาในการประกอบอาชีพ
3. ต้องเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและฝึกอบรมอยู่เสมอ
4. มีอิสระในการปกครองตนเอง
5. มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ
6. มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ

จากคุณลักษณะและทัศนะของนักการศึกษาหลายท่าน สรุปได้ว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะเป็นวิชาชีพที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในระดับสูง เป็นวิชาชีพที่ให้บริการที่สำคัญแก่สังคม มีองค์กรวิชาชีพรับรอง ได้แก่ คุรุสภา และมีจรรยาบรรณที่ผู้ประกอบอาชีพต้องยึดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

การผลิตครู

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงสถาบันผลิตครู หลักสูตรการผลิตครู วิธีการรับนักศึกษา ประสพการณ์วิชาชีพครู ลักษณะโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามลำดับดังนี้

1. สถาบันผลิตครู ในประเทศไทยมีกระทรวงที่รับผิดชอบในการผลิตครู 2 สถาบัน (กรมการฝึกหัดครู 2525: 22-23) ได้แก่

- 1.1 กระทรวงศึกษาธิการ มีสถาบันผลิตครูกระจายอยู่ในกรมต่าง ๆ คือ

กรมการฝึกหัดครู	มีสถาบันผลิตครู จำนวน 36 แห่ง
กรมพลศึกษา	มีสถาบันผลิตครู จำนวน 14 แห่ง
กรมศิลปากร	มีสถาบันผลิตครู จำนวน 7 แห่ง
กรมอาชีวศึกษา	มีสถาบันผลิตครู จำนวน 2 แห่ง
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา	มีสถาบันผลิตครู จำนวน 18 แห่ง

1.2 ทบวงมหาวิทยาลัย มีสถาบันผลิตครูในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา
ที่มีคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 19 แห่ง ได้แก่

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ ธนบุรี และลาดกระบัง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรบางเขน บางแสน
ปทุมวัน พลศึกษา พิษณุโลก มหาสารคาม และสงขลา

2. หลักสูตรการผลิตครู แบ่งตามสถาบันผลิตครูเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 กรมการฝึกหัดครู (2529) ใช้หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช
2517 มีสัดส่วนของกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้

วิชาพื้นฐาน	38 หน่วยกิต
วิชาชีพครู	42 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะ (เอก-โท)	49 หน่วยกิต
วิชาเลือกอื่น ๆ	6 หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า	135 หน่วยกิต

หลักสูตรการผลิตครูสาขาอื่น ๆ ของกรมการฝึกหัดครู (2530: 9-107) มี 3 หลักสูตร
ได้แก่

2.1.1 หลักสูตรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย สายเกษตรศาสตร์
สายคหกรรมศาสตร์ สายวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สายคณิตศาสตร์ สายเทคโนโลยี
อุตสาหกรรม มีสัดส่วนของหมวดวิชาโดยสรุปดังนี้

วิชาพื้นฐานทั่วไป	16 - 32 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน	52 - 112 หน่วยกิต

วิชาเลือกเสรี 4 - 6 หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 150 หน่วยกิต

2.1.2 หลักสูตรสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ประกอบด้วย สายมนุษยศาสตร์ สายสังคมศาสตร์ สายนิเทศศาสตร์ สายดนตรีและศิลปะการแสดง สายศิลปกรรม และศิลปะประยุกต์ สาขาบริหารธุรกิจและการจัดการ สาขาอุตสาหกรรมบริการ มีสัดส่วนของหมวดวิชาโดยสรุปดังนี้

วิชาพื้นฐานทั่วไป 16 - 34 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน 45 - 102 หน่วยกิต
วิชาเลือกเสรี 4 - 6 หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 142 หน่วยกิต

2.1.3 หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา (กรมการฝึกหัดครู 2530: 23-397) ประกอบด้วย สายก่อนประถมศึกษา สายประถมศึกษา สายมัธยมศึกษา สายการศึกษาพิเศษ และสายเทคนิคการศึกษา โปรแกรมการศึกษานอกระบบ มีสัดส่วนของหมวดวิชาโดยสรุปดังนี้

วิชาพื้นฐานทั่วไป 10 - 40 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน 48 - 103 หน่วยกิต
วิชาเลือกเสรี 4 - 6 หน่วยกิต
หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 149 หน่วยกิต

2.2 ทบวงมหาวิทยาลัย (2521: 1) มีโครงสร้างสัดส่วนตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย ให้มีจำนวนหน่วยกิตอย่างน้อย 120 หน่วยกิต อย่างมากไม่เกิน 140 หน่วยกิต ประกอบด้วย

วิชาพื้นฐานทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
วิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะ
วิชาเอก ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
วิชาโท ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต
วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต

3. วิธีการรับนักศึกษา

สถาบันผลิตครู มีระบบการรับนักศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท (ปทีป เมธาคุณวุฒิ 2530: 49-50) ได้แก่

3.1 คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีระบบรับเข้าศึกษา 2 ระบบ คือ

3.1.1 ระบบสอบคัดเลือกจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นไปตามระเบียบสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยแต่ละปี

3.1.2 ระบบมหาวิทยาลัยสอบคัดเลือกเองในแต่ละปี โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย ในส่วนภูมิภาคจะได้รับโควตาจากทบวงมหาวิทยาลัยรับนักเรียน ม.ศ.5 (ม.6) ในเขตภูมิภาคที่สถาบันตั้งอยู่ส่วนหนึ่ง นอกเหนือรับจากส่วนกลาง นอกจากนั้นหลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี ทางคณะหรือมหาวิทยาลัยเป็นผู้สอบคัดเลือก ยกเว้นคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่มี การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาและเข้าศึกษาโดยไม่จำกัดจำนวน

3.2 สถาบันฝึกหัดครูของกรมหรือสถาบันเทียบเท่ากรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดระบบการรับนักศึกษาและมอบให้วิทยาลัยในสังกัดรับนักศึกษาเอง โดยคำนึงถึงความพร้อมของสถาบัน ความต้องการของท้องถิ่นและสังคม ภายใต้การกำกับของกรมเจ้าสังกัด ในแง่ของปริมาณในส่วนรวมตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ วุฒិการศึกษฝึกหัดครู สถาบันที่เปิดสอนระยะเวลาการศึกษาตามหลักสูตร

นอกจากนี้ยังมีการรับนักศึกษาอีกวิธีหนึ่ง เรียกว่า โครงการครูทายาท (กรมการฝึกหัดครู : 2530) เป็นโครงการที่เริ่มดำเนินการทดลองนำร่อง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) โดยรับนักศึกษาจำนวนไม่เกิน 15% ของอัตราว่างที่มีอยู่ในแต่ละปี โครงการนี้เป็นโครงการร่วมระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสถาบันทางการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางการศึกษาซึ่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร บางแสน พิษณุโลก มหาสารคามและสงขลา

รวมทั้งวิทยาลัยครูที่เปิดสอนสาขาวิชาการอนุบาลศึกษา หรือสาขาวิชาการประถมศึกษา โดยมี วัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการรับนักศึกษาที่จะเข้าเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์และวิทยาลัยครูใหม่
2. เพื่อปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาในสถาบันการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการที่ต่องการ
3. เพื่อที่จะคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและเจตคติที่มีต่ออาชีพครู เข้ามาเป็นครู
4. เพื่อสร้างผู้นำทางการศึกษารุ่นใหม่ให้ประเทศชาติ

ส่วนคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการศึกษา มีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยสะสม รวมตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5-6 (ภาคต้น) ไม่ต่ำกว่า 3.00 หรือ อยู่ในตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของกลุ่มเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี หรือเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 หรืออยู่ในตำแหน่งเปอร์เซนต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของกลุ่มเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี
2. เป็นผู้มีความประพฤติดีมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู โดยต้องมีใบรับรองจากหัวหน้าสถานศึกษาหรืออาจารย์แนะแนว หรืออาจารย์ที่ปรึกษาของสถาบันการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่
3. เป็นผู้มีคุณสมบัติที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว

นักศึกษาโครงการนี้จะต้องเข้าศึกษาในสาขาวิชาหรือวิชาเอกที่กำหนดไว้ เช่น สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการอนุบาลศึกษา คณะครุศาสตร์

วิทยาลัยครู สาขาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิชาเอกการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครู

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการครุทายาท สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จะคัดเลือกผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีอัตราว่างในภูมิภาคเดียวกับที่มหาวิทยาลัยนั้นตั้งอยู่หรือรับผิดชอบ ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู จะคัดเลือกเพื่อบรรจุให้ ตำแหน่งภายในเขตการศึกษาเดียวกับที่วิทยาลัยครูนั้นรับผิดชอบ โดยสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จะทำความตกลงกับสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูด้วยการคัดเลือกเป็นกรณีพิเศษ เพื่อบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาตามโครงการครุทายาท

ดังนั้น วิธีการรับนักศึกษาในปัจจุบันจึงมีทั้งหมด 3 วิธี คือ

1. คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการ
2. สถาบันฝึกหัดครูของกรมหรือสถาบันเทียบเท่ากรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินการ
3. โครงการครุทายาท ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสถาบันทางการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางการศึกษา เป็นผู้ดำเนินงาน
4. ประสบการณ์วิชาชีพครู

4.1 ความหมาย

อัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ (2522: 1) ให้ความหมายว่าเป็น ประสบการณ์ทั้งหมดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลในระดับหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงการได้รับโอกาสในการสังเกตการเรียน การสอน การร่วมมือทำงาน ฝึกทำการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ อันจะเสริมสร้างให้ผู้ที่เป็นครูเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานตลอดจนหลักการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอน

4.2 จุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากเอกสารโครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรมการฝึกหัดครู, กรม 2521. 1-2) มีดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้นำสิ่งที่ได้เรียนในวิชาการศึกษา จิตวิทยาและวิธีสอน ไปทดลองปฏิบัติ เป็นการประสานระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาอาจจะปรับปรุงแก้ไข ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงก็ได้

2. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนภายใต้การนิเทศ

3. เพื่อให้นักศึกษาได้มีชีวิตอยู่ในห้องเรียนและโรงเรียนจริง ๆ คู่กันเคยกับบรรยากาศ เข้าใจหน้าที่ของครู คู่กันเคยกับนักเรียน ศึกษาและใช้วัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่ไปทำการสอน

4. เพื่อให้นักศึกษาได้ประเมินตนเองว่า มีความเหมาะสมในการเป็นครูหรือไม่เพียงใด ในด้านบุคลิกภาพ ความรักเด็ก ความเข้าใจ ความต้องการของเด็ก ความภูมิใจในอาชีพ ความตั้งใจจะส่งเสริมอาชีพให้ก้าวหน้า เป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป รวมทั้งเป็นการสร้างบุคลิกภาพของครูให้แก่ตนเอง

ส่วน ระเบียบวิธี ครุศาสตร์ (2522: 147-157) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนมา

2. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทราบความสามารถของตนเองในการทำสมุดรายงาน รายงานประจำปี ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา เป็นครูประจำชั้นและออกข้อสอบ

3. เพื่อให้นักศึกษา รู้จักพัฒนาความสามารถของตนเองให้ดีขึ้น มีการตั้งคำถามที่เหมาะสม มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักค้นคว้าวิธีการใหม่ ๆ รู้จักแก้ปัญหา มีความสามารถวิเคราะห์สภาพและเหตุการณ์นั้น ๆ รวมทั้งรู้จักคิดค้น ปรับปรุงตนเองในด้านทฤษฎีและการสอนให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง

นอกจากนี้หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527: 3) มีจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูดังนี้

1. เพื่อให้บัณฑิตมีประสบการณ์ตรงโดยการฝึกปฏิบัติงานในวิชาชีพสาขาที่ตนได้เลือกศึกษา
2. เพื่อให้บัณฑิตนำทฤษฎีและหลักวิชาการที่ได้ศึกษาไปทดลองใช้ในสภาพความเป็นจริง
3. เพื่อให้บัณฑิตมีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ
4. เพื่อให้บัณฑิตเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระดับต่าง ๆ
5. เพื่อให้บัณฑิตได้มีโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือทางวิชาการ

ระหว่างคณะครุศาสตร์ และสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยสรุปได้แก่

1. เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดระบบการศึกษา
2. เพื่อให้บัณฑิตมีประสบการณ์ตรงในการฝึกปฏิบัติงานในวิชาชีพ ได้ฝึกทดลองสอน โดยใช้ทฤษฎีและหลักวิชาที่เรียนมาในวิชาการศึกษา จิตวิทยาและวิธีสอน มาปฏิบัติภายใต้การนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะและฝ่ายโรงเรียน จึงจะทำให้บัณฑิตนักศึกษามีโอกาสปรับปรุงทฤษฎีที่ศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง
3. เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาได้อยู่ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจริง ๆ ซึ่งจะทำให้เข้าใจหน้าที่ของครู คำนึงแก่นักเรียน รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระดับต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถที่เหมาะสมกับวิชาชีพครู
4. เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาได้ฝึกการเป็นครูประจำชั้น ทำสมุดรายงานประจำปี ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหาและออกข้อสอบ ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคการวัดและการประเมินผลรวมทั้งได้ประเมินความเหมาะสมในการเป็นครูอีกด้วย

4.3 แนวทางการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2530: 98-99) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของการจัดประสบการณ์วิชาชีพไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การทดสอบทฤษฎีในสภาพการณ์จริง ประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามาก มีการประสานกันระหว่างทฤษฎีและสถานการณ์จริง ๆ และนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้นานและช่วยให้แต่ละคนมีสมรรถภาพสูงขึ้น ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีธรรมชาติของความเป็นผู้ใหญ่ ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ เป็นจริง (Relevance) มีความหมาย (Meaningfulness) และนำไปปฏิบัติได้ ต้องการเรียนรู้สภาพปัญหาที่แท้จริง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ที่พึงปรารถนา
2. การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นไปตามความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนในด้านความต้องการ ความสนใจและความสามารถโดยการกำหนดสมรรถภาพขั้นต่ำสุดและเปิดโอกาสให้นักศึกษาแต่ละคนแสดงสมรรถภาพเหล่านั้นได้ในเวลาเหมาะสมและตามความสามารถของแต่ละบุคคล
3. การพัฒนาตนเอง เมื่อนักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองก็จะเริ่มคิดถึงตนเอง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแนวทางของตนเอง ก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ

นอกจากนี้ แพททรีเซีย ครอส (Patricia Cross 1975: 54-65) ได้เสนอรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพได้ดังนี้

1. ประสบการณ์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Cross Cultural Experience) คือ การที่นักศึกษาเข้าไปฝึกประสบการณ์อยู่ในสถานที่มีสภาพวัฒนธรรม ความเป็นอยู่แตกต่างจากที่เขามีความเป็นอยู่ เช่น เข้าไปเป็นสมาชิกชั่วคราวในครอบครัว หรืออาสาสมัครออกไปฝึกงาน

2. การฝึกหัดงาน (Pre-professional Training) เป็นการฝึกหัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพก่อนที่จะไปสู่วิชาชีพอย่างแท้จริง นักศึกษาจะได้นำทฤษฎีที่เขาเรียนรู้อมาทดลองปฏิบัติรวมทั้งพัฒนาทักษะ
3. การวิเคราะห์สถาบันหรือศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ (Institutional Analysis Career Exploration) คือนักศึกษาใช้เวลาส่วนหนึ่งลงไปคลุกคลีกับงานที่เขาต้องการศึกษา โดยมีอาจารย์นิเทศก์คอยให้คำแนะนำ เพื่อที่จะพัฒนาทักษะทดสอบความสามารถและความสนใจที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ รวมทั้งการสังเกตสถาบันและการดำเนินอาชีพนั้น ๆ อย่างมีระบบ โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีที่เรียนรู้อมา
4. ประสบการณ์การทำงาน (Work Experience) เป็นกระบวนการทางการศึกษาซึ่งผสมผสานระหว่างสิ่งที่เรียนรู้จากวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยกับสถานการณ์ที่เป็นจริง ประสบการณ์จะต้องจัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่เด่นชัด มีกำหนดเวลารวมทั้งมาตรฐานขั้นต่ำสุดของสมรรถภาพนั้น ๆ ประสบการณ์การทำงานส่วนมาก จะเป็นวิชาบังคับที่นิสิตนักศึกษาจะต้องเรียนก่อนที่จะได้รับปริญญา
5. การฝึกงานบริการ (Service-Learning Internship) จัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ เพื่อที่จะทำงานให้ตรงความต้องการของสังคมและเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย ในสถานที่ของเอกชนหรือของรัฐในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
6. การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมือง (Social Political Action) การออกไปสู่ประสบการณ์แบบนี้ นักศึกษาจะได้มีโอกาสร่วมงานกับอาจารย์ในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาชุมชน โครงการวิจัย หรือโครงการปฏิบัติต่าง ๆ หรือกิจกรรมทางการเมือง
7. งานวิจัยภาคสนาม (Field Research) นักศึกษาอาจเลือกเรียนเป็นการศึกษาเฉพาะบุคคล (Independent Study) หรือทำเป็นโครงการวิจัยเป็นกลุ่ม (Group Research Project) โดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำแนะนำ มีการจัดภาคสนามให้แก่นักเรียน อาจจะทำในรูปแบบที่นักศึกษาเข้าไปร่วมกับโครงการนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีการพัฒนาตนเองหรือในสิ่งที่เขาสนใจเป็นงานอดิเรก

ปัจจุบันการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ในรูปแบบต่าง ๆ กันตามวัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบัน โดยทั่วไปการจัดประสบการณ์วิชาชีพมักจะจัดโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ ผสมผสานกัน เช่น การให้โอกาสนักศึกษาวิเคราะห์สถาบันหรือศึกษาวิเคราะห์สถาบันหรือศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ (Institutional Analysis/Career Exploration) การฝึกหัดงาน (Preprofessional Training) และตามด้วยประสบการณ์การทำงาน (Work Experience) นอกจากนี้การกำหนดสัดส่วนของเวลาที่นิสิตนักศึกษาจะเรียนอยู่ในสถาบันและฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นไม่แน่นอน

4.3 ลักษณะโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

พนัส หันนาคิน (2521: 57-60) ได้กล่าวถึง โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีจุดประสงค์ของการศึกษาที่วางไว้อย่างแน่ชัด มีการแถลงจุดประสงค์นั้นอย่างชัดเจน มีนโยบายที่แน่นอน ทำให้ผู้ร่วมงานทุกคนเข้าใจได้ตรงกันทั้งวิธีการและหลักการ
2. มีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิเทศก์ได้อย่างรอบคอบ ชัดเจน เพื่อป้องกันความขัดแย้งและซ้ำงานโดยใช้เหตุ
3. นักศึกษาได้รับการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ได้ทราบถึงสภาพความเป็นไปของโรงเรียนที่จะไปทำการฝึก หลักเกณฑ์ในการให้คะแนนการสอน เป็นต้น
4. มีวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ดำเนินการโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทราบว่า นักศึกษาที่จะออกไปทำการฝึกมีความพร้อม เช่น มีการตรวจสอบถึงบุคลิกภาพและวุฒิภาวะทางอารมณ์ รวมทั้งความแน่นอนทางวิชาการ เป็นต้น
5. มีระยะเวลาสำหรับการฝึกนานพอที่จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อนักเรียนทั้งรายตัวและเป็นชั้น การปฏิบัติต่อตัวเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและมีเวลาทำการสอนไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง

6. เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสอนหรือด้านกิจกรรมพิเศษ
7. มีกฎเกณฑ์และวิธีการที่เปิดทางให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดริเริ่ม มีอิสระในการคิด มีความกล้าที่จะลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการสอนด้วยตนเอง
8. ให้มีนิเทศการสอนอย่างเพียงพอแก่นักศึกษา
9. มีการติดต่อสื่อสารอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ระหว่างผู้ที่ร่วมอยู่โครงการ ได้แก่ โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง หัวหน้าโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักศึกษา
10. จัดให้มีการปฐมนิเทศอย่างเพียงพอ สำหรับทุกฝ่ายที่มีส่วนในโครงการ ได้แก่ นักศึกษา ครูใหญ่ และคนอื่น ๆ ในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ประจำรายวิชาต่าง ๆ ในสถาบันฝึกหัดครู
11. มีการประเมินผลโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ โดยทางสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่และนักศึกษา

สำหรับการจัดประสบการณ์วิชาชีพนั้น บทปี เมธาคุณวุฒิ (2530: 101-105) ได้เสนอแนะการจัดประสบการณ์วิชาชีพในชั้นปีต่าง ๆ ดังนี้

ปีที่ 1 นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาถึงวิชาชีพทางการศึกษา และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางการเรียนการสอน ก่อนที่จะต้องตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพครูต่อไป

ปีที่ 2 นักศึกษาได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 2 เช่น วิชาพื้นฐานทางการศึกษา วิชาที่เกี่ยวกับการสอนบางวิชา เช่น การสอนภาษา การสอนคณิตศาสตร์

ปีที่ 3 นักศึกษามีโอกาสในการสอนมากขึ้น โดยนำวิธีสอนที่เรียนมาใช้ วิธีสอนที่เรียนในชั้นปีที่ 3 เช่น การสอนเพื่อสร้างประสบการณ์ชีวิต การสอนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ปีที่ 4 นักศึกษาได้มีโอกาสนำสิ่งที่เรียนรู้ทั้งหมดมาใช้ในการสอนประจำวันต่อเนื่องกันไป
ในฐานะที่เป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียนนั้น

การยกระดับวิชาชีพครู

การยกระดับวิชาชีพครูในประเทศไทย

คุรุสภา เป็นสถาบันควบคุมและส่งเสริมวิชาชีพครู โดยมีแนวทางในการหามาตรฐานระดับ
วิชาชีพครู เป็น 2 แนวทาง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2524: 10) ดังนี้

1. วิธีการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครู ทำได้โดย

- 1.1 ดำเนินการให้มีการออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครู
- 1.2 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสุดสำหรับวิชาชีพครู เพื่อคัดเลือกกักต้อนกรองผู้ที่มี
คุณสมบัติหรือผ่านการทดสอบตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ เข้าสู่วิชาชีพครู
- 1.3 ให้คุรุสภาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางประสานงานกับหน่วยใช้ครูเป็นหน่วย
ผลิตครู
- 1.4 แสวงหามาตรการในการที่จะลดใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยกำหนดว่า
ผู้ถือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเท่านั้น จึงจะเป็นครูได้
- 1.5 วิธีการรับรองวิทยฐานะจากสถาบันวิชาชีพครู เป็นมาตรการหนึ่งที่จะเป็นหลัก
ประกันได้ว่าฝ่ายผลิต ผลิตครูได้ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่คุรุสภากำหนดหรือไม่
- 1.6 กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ใช้ความรู้ความสามารถได้ตรงกับสายวิชาและ
ระดับที่เล่าเรียนมา
- 1.7 กำหนดมาตรฐาน จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู
- 1.8 พัก หรือเพิกถอนใบอนุญาต กรณีที่ครูประพฤติผิดจรรยาบรรณ

2. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู อาจจะทำได้โดย

- 2.1 ประสานงานการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ
ในวิชาชีพครู
- 2.2 จัดบริการทางวิชาการและการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพครู
- 2.3 จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับวิชาชีพครู
- 2.4 จัดทำศูนย์ข่าวเกี่ยวกับวิชาชีพครู จัดทำประกาศรับสมัครงานให้แก่ครู
- 2.5 ส่งเสริมมาตรฐานจรรยาบรรณครูให้สูงขึ้น
- 2.6 ส่งเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงทัดเทียมหรือสูงกว่าวิชาชีพอื่น ๆ
- 2.7 แสวงหาแนวทางเพื่อจัดองค์กรในการดำเนินงานมาตรฐานวิชาชีพครู
ให้กระจายออกในระดับเขตและจังหวัด เพื่อเอื้อต่อครู จำนวน 5 แสนคน

การยกกระดับวิชาชีพครูในต่างประเทศ

ประเทศเอเชีย เช่น ประเทศเกาหลีใต้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ม.ป.ป.: 110) และประเทศญี่ปุ่น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2526: 69-72) มีแนวทางการยกกระดับวิชาชีพครูคล้ายกัน คือ

1. ผู้ที่เป็นครูจะต้องผ่านการศึกษามากกว่าวิทยาลัย หรือสถาบันผลิตครูในระดับอุดมศึกษา ก่อน และจะต้องผ่านการฝึกฝน อบรม ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้ครูมีประสบการณ์ด้านวิชาชีพครูอยู่เสมอ
2. การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (Teacher Certification) จะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ประกาศนียบัตรครูโรงเรียนอนุบาล ประกาศนียบัตรครูโรงเรียนประถม ประกาศนียบัตรครูโรงเรียนมัธยม นอกจากนั้นใบอนุญาตยังแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

ใบอนุญาตแบบชั่วคราว สำหรับครูที่ศึกษาครบตามหลักสูตรครู และได้ทดลองปฏิบัติงานครูเป็นเวลา 1 ปี

ใบอนุญาตแบบถาวร สำหรับครูที่ผ่านการทดลองปฏิบัติและมีผลงานที่มีประสิทธิภาพตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. การควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครู ผู้ที่เป็นครูต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และจะต้องผ่านการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถของครูให้ทันสมัยอยู่เสมอ

นอกจากนี้การที่ครูโยกย้ายไปสอนที่ท้องถิ่นหรือจังหวัดอื่น ก็จะต้องมีการสอบใหม่เพื่อขอรับใบอนุญาตให้สอนในท้องถิ่นหรือจังหวัดนั้น ๆ

ประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกา และอื่น ๆ

ประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ม.ป.ป.: 102) มีองค์การที่ควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและหาแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่น ประเทศออสเตรเลีย มีคณะกรรมการวิชาชีพครูทางการศึกษา (The Board of Teacher Education Queensland) ประเทศนิวซีแลนด์มีองค์การครู คือ New Zealand Education Institute (NZEI)

ส่วนการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู มีลักษณะคล้ายกัน ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูแบบชั่วคราวและแบบถาวร โดยผู้ที่เป็นครูจะต้องมีการฝึกอบรมและปรับตัวให้เข้ากับระบบการศึกษาของประเทศ

ประเทศอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ม.ป.ป.: 94) ผู้ที่เป็นครูในประเทศอังกฤษจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ออกโดยทบวงการศึกษารัฐ และประเทศอังกฤษมีศูนย์กลางครูจำนวนมากกว่า 600 แห่ง เพื่อให้ครูได้ทำความรู้จักพบปะสังสรรค์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ กันในแต่ละศูนย์

ประเทศสหรัฐอเมริกา (สำนักงานเลขาธิการครูสภา 2522: 30-51) มีแนวทางในการยกระดับวิชาชีพครูคล้ายกับประเทศที่กล่าวข้างต้น และเป็นประเทศที่มีการยกระดับวิชาชีพครู โดยมีการออกใบประกาศนียบัตรวิชาชีพครูมานานร้อยปี ครั้งแรกผู้ออกใบอนุญาตให้แก่ Bishop ข้าหลวงใหญ่ต่อมากฎหมายให้อำนาจท้องถิ่นเป็นผู้อนุญาต ในระยะแรกเป็นเพียงบางรัฐ และได้ขยายไปทั่วประเทศ

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีสถาบันผู้ประกอบวิชาชีพครูแห่งชาติ NCATE (National Council for Accreditation of Teacher Education) เป็นผู้รับรองการศึกษาวิชาชีพครู หลักสูตรของสถาบันผลิตครูสถาบันใดที่ NCATE รับรองจะได้รับ Teacher Certification ในสาขานั้น ๆ ทั้งนี้รัฐต่าง ๆ จะเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติและมาตรฐานของครูแตกต่างกันไป

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีองค์กรครูจำนวนมาก แต่องค์กรที่ใหญ่และสำคัญมีชื่อว่า AFT (The American Federation of Teachers) ร่วมกับ (American Federation of Labor-Congress of Industrial Organization) และ NEA (National Education Association) ส่วนการบรรจุครูนั้นได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย คือ

- สถาบันฝึกหัดครู เป็นผู้เสนอแนะเกี่ยวกับผู้ขอใบอนุญาต
- ผู้ใช้ครู เป็นผู้บรรจุครูให้ตรงตามที่ศึกษาและมีความสามารถในสาขานั้น
- หน่วยงานที่รับรองมาตรฐานวิชาชีพครูและหน่วยงานการศึกษาของรัฐเป็นผู้ควบคุมสถาบันฝึกหัดครู เพื่อรับรองผู้เป็นครู
- สมาคมวิชาชีพครู เป็นผู้ดูแลการใช้ครูให้ปฏิบัติตามความสามารถและตามสัญญาจ้าง

ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครู

จากรายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย ม.ป.ป.: 102-104) ได้กล่าวถึงปัญหาของวิชาชีพครูอันเกี่ยวเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ก่อให้เกิดปัญหาด้านปริมาณและคุณภาพของครูเป็นอย่างมาก ซึ่งประมวลได้ดังต่อไปนี้

1. การขาดการประสานงานด้านการผลิตครู

1.1 การผลิตครู ในปัจจุบันอยู่ในหน่วยราชการหลายจังหวัด และมีหลายระดับ ต่างสังกัดต่างก็ผลิตครูของตนอย่างอิสระ ไม่มีการประสานนโยบาย เป้าหมาย และวิธีดำเนินการ เข้าด้วยกัน ให้สอดคล้องกับการใช้ครู

1.2 นโยบายการผลิตครูของกรมการฝึกหัดครู ต้องเร่งขยายประมาณการผลิต ตามการตัดสินใจทางการเมืองอย่างฉับพลัน เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การผลิตครูจึงเป็นไปเพื่อมุ่ง ให้ได้ปริมาณเป็นสำคัญ ทำให้ได้ครูที่ด้อยคุณภาพไม่มีความมั่นใจในตัวเอง และไม่มีศรัทธาในอาชีพ ครูอย่างแท้จริง

2. การฝึกอบรมครูไม่สัมพันธ์กับงานในหน้าที่

2.1 กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร และการวัดผลที่ครูใช้อยู่ในปัจจุบันค่อนข้างล้าสมัย ไม่ก่อให้เกิดความมั่นใจที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครู ไม่ใคร่ส่งเสริมความคิดอิสระ และความคิดริเริ่มอย่างมีเหตุผลแก่นักเรียน

2.2 การอบรมครูประจำการ การสอบวิชาชุดครู และการสอนภาคค่ำ ในปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนวิทยฐานะ และมีผลตอบแทนทางวัตถุยิ่งกว่าจะคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ เนื้อหาสาระของหลักสูตรจึงไม่มีใครจะสัมพันธ์กับหน้าที่ที่กำลังปฏิบัติอยู่ รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณประเภทเงินเดือนเพื่อการปรับปรุงวุฒิเพิ่มขึ้น โดยคาดหวังไม่ได้นักว่าผลการปฏิบัติงานของครูจะมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพสูงขึ้น ยิ่งกว่านั้นในระหว่างเรียนต่อยังเป็นเหตุให้งานในหน้าที่บกพร่องอีกด้วย เพราะต้องเสียสละเวลาและความสนใจไปให้กับการศึกษาเพื่อเพิ่มวิทยฐานะของตนเองเสีย เป็นเรื่องใหญ่

2.3 ขาดมาตรการจูงใจครูออกไปสอนในชนบท ในตัวเมืองหรือในเขตเจริญทางวัตถุเท่าที่ครูมีวุฒิสำนักงาน ส่วนในชนบทอันห่างไกลยังขาดแคลนครูอยู่มาก แสดงว่ารัฐยังไม่มีหลักประกันที่มั่นคงแก่ครูในชนบทและท้องถิ่นกันดาร ขาดมาตรการอันเหมาะสมที่จะจูงใจครูให้ออกไปประกอบอาชีพในถิ่นชนบทอย่างเพียงพอ

2.4 การจ้างครูไม่มีวุฒิ ในขณะที่ครูมีวุฒิสั่งงานอยู่มากมายนี้ ก็ยังปรากฏว่ามี การบรรจุครูไม่มีวุฒิในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ อีกมากในปี 2515 มีครูที่ไม่มีวุฒิหรือวุฒิต่ำกว่า ป.กศ. อยู่ถึง 80,590 คน ส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนประชาบาล 48,830 คน และครูในโรงเรียน ราษฎร์ 26,525 คน แสดงว่าการจ้างหรือบรรจุครูไม่สอดคล้องกับการผลิตครู ซึ่งเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ยังไม่มีมาตรการการควบคุมการผลิต และการใช้ครูที่มีประสิทธิภาพ

2.5 ครูต้องหารายได้พิเศษ ทำให้ขาดความเอาใจใส่หน้าที่การสอน เนื่องจาก ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ครูมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ต้องทำงานพิเศษหา รายได้เพื่อปากท้องและเพื่อดำรงฐานะแห่งความเป็นครูของตน จนดูประหนึ่งว่างานสอนในหน้าที่ ของครูเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงไป ความสนใจที่มีต่อนักเรียนลดน้อยลง ไม่เพียงแต่คุณภาพ การเรียนการสอนจะลดถอยลงเท่านั้น ความเข้าใจกันระหว่างครูและนักเรียนก็เสื่อมทรามลงอีก ด้วย เป็นผลให้สังคมยอมรับนับถือครูน้อยลงไปอีก

2.6 ครูสภาไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ครูเท่าที่ควร องค์การหรือ สมาคมวิชาชีพครูในปัจจุบัน คือ ครูสภา ไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์อย่างมี ประสิทธิภาพได้ เพราะมีโครงสร้างที่แย้งกันในตัวเอง กล่าวคือ ครูสภามีฐานะและอำนาจหน้าที่ กิ่งราชการกิ่งองค์การวิชาชีพ ต้องทำหน้าที่สองประการซึ่งขัดแย้งกัน คือ คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ ของครู แต่ขณะเดียวกันก็เป็นผู้บังคับบัญชาของครูโดยการพิจารณาความดีความชอบ และลงโทษเมื่อ ครูกระทำความผิด

2.7 ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ล้าสมัย ระบบบริหารบุคคล และกลไกในการบริหาร งานที่ใช้กับระบบราชการโดยทั่วไปไม่เหมาะสมกับงานทางวิชาการที่ครูเกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานทางวิชาการขาดความสำคัญไม่มีอิสระ และคล่องตัวเท่าที่ควร

และจากการประเมินสภาพการจัดการศึกษาและการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 (พจน์ สะเพียรชัย 2529: 107-128) ในส่วนของการ ฝึกหัดครู พบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านปริมาณ สถาบันผู้ผลิตวิชาชีพครู มีอยู่ในหลายสังกัดทั้งสถาบันประเภท จำกัดและประเภทไม่จำกัดรับนักศึกษา จึงยากแก่การควบคุมด้านปริมาณ ทำให้การผลิตครูบางสาขา เช่น การผลิตครูสามัญออกมาโดยส่วนรวมแล้ว เกินความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครูเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เกี่ยวกับการผลิตครูสาขาวิชาชีพยังมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ เช่น สาขาไฟฟ้ากำลัง สาขาวิศวกรรมเคมี เป็นต้น

2. ปัญหาด้านคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

2.1 วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครู ทั้งในส่วนที่เป็นนักศึกษาครู และอาจารย์ ในสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งให้ความสำคัญด้านเนื้อหาวิชา วุฒิการศึกษามากกว่าด้านบุคลิกภาพ คุณธรรม และศรัทธาต่อวิชาชีพครู

2.2 กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการฝึกหัดครู ยังไม่ได้ปรับปรุงภาค ปฏิบัติให้ประสานสัมพันธ์กับภาคทฤษฎี นักศึกษาครูขาดความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ตามหลักสูตร เพราะขาดการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.3 การจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะ ในด้านการประสานงานระหว่างสถาบันผลิตครูกับสถานฝึกปฏิบัติ อันได้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ และการวางระบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูให้แก่นักศึกษาครูเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่นักศึกษากำลัง ศึกษาตามหลักสูตรยังไม่ดีเท่าที่ควร

2.4 อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู ส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการสอนโรงเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา จึงไม่สามารถนำประสบการณ์จริงมาสอนนักศึกษาครูได้ อีกทั้ง การให้การศึกษอบรรณมากเพื่อวุฒิมากกว่าการศึกษอบรรณเพื่อเสริมสมรรถภาพในการทำงาน จึงทำให้ผลิตบุคลากรเข้าสู่วิชาชีพครูด้วยคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู

กรมการฝึกหัดครู (2518: 80) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีจากกลุ่ม ตัวอย่าง 6 ประเภท คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ครูศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษาและ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยสรุปลักษณะของครูที่ดีได้ดังนี้

1. มีคุณธรรมและความประพฤติดี
2. มีความรู้ด้านวิชาการ มีความรู้หลักสูตรที่สอน การแนะแนวและการปกครอง
3. ชอบค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ มาสอน
4. มีความยุติธรรม
5. มีบุคลิกลักษณะดี
6. แต่งกายสุภาพ สะอาด เหมาะสม
7. ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
8. มีสุขภาพทางกายและจิต
9. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2518: 123) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่สังคมต้องการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูไม่ควรเล่นการพนัน ครูควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนตลอดเวลา วางตัวเป็นกันเองกับนักเรียน มีมารยาทเรียบร้อย ครูจะต้องมีความรู้วิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาที่สอน ในด้านการสอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบครูที่สอนให้เด็กเข้าใจและสนใจสอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูควรเข้มงวดกวดขันไม่ปล่อยปละละเลยต่อการที่นักเรียนทำผิดระเบียบ ครูควรให้ความสนิทสนมกับเด็ก ให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กประสบปัญหา ครูควรมีเสียงพูดชัดเจน แจ่มใส แต่งกายเรียบร้อย ใช้คำพูดไพเราะ ควรมีอารมณ์ขันเป็นบางโอกาส มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีลักษณะเป็นผู้นำ

เจเลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ (2520: 363-367) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี ผลการวิจัยสรุปว่า ครูที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. ความสำคัญของครูอยู่ที่บทบาทและการสอน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ครูมีคนที่ชอบมากที่สุด คือ ครูที่ตั้งใจสอน เข้าใจนักเรียนและเป็นกันเอง มีความยุติธรรม ตรงต่อเวลา มีความเสียสละ และมีเมตตาธรรม
3. ครูที่ไม่มีคนชอบมากที่สุด คือ ครูที่ขาดความรับผิดชอบ เจ้าอารมณ์ขาดความยุติธรรม เห็นแก่ตัว และประจบสอพลอ

4. ลักษณะของครูที่ดี สามารถเรียงลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้
 - 4.1 มีคุณธรรมและประพฤติดี
 - 4.2 การเป็นพลเมืองที่ดี
 - 4.3 มีความสามารถในการอบรม แนะนำ และปกครอง
 - 4.4 มีความสามารถในการสอนดี
 - 4.5 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
 - 4.6 มีบุคลิกลักษณะเหมาะสมกับอาชีพครู
 - 4.7 มีสุขภาพทางกายและจิตที่สมบูรณ์
 - 4.8 มีความรู้ด้านวิชาการดี

บิตเติล (Biddle, 1967: 346-247) ได้กล่าวถึงลักษณะครูว่า ครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1. การปฏิบัติงานของครู ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกระหว่างครูกับนักเรียน เช่น ยอมรับความคิดของนักเรียน ยกย่องชมเชยนักเรียน สอบถามปัญหานักเรียน แนะนำทางแก่นักเรียน
2. ความประพฤติของครูต้องมีความสำรวมและสามารถควบคุมอารมณ์ได้

เฮนจัม (Henjum 1969: 143-147) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ต้องการ เมื่อปี 1969 ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูที่ดีนั้นจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้ มีวิสัยภาวะทางอารมณ์ รู้จักแสดงออก มีสัมพันธ์ภาพอันดี มีความรู้และความกระตือรือร้นดี

ไรอันส์ และคณะ (Ryans, et al. 1970: 82) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู โดยแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 5 ด้าน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่าครูที่ดีมีลักษณะ 3 ประการ คือให้ความอบอุ่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ด้านทัศนคติ พบว่า ครูที่ดีจะต้องสนใจในความคิดเห็นของนักเรียน สนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน สนใจความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น

3. ด้านทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่ดีต่อเอนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. ด้านความสามารถทางภาษา ครูที่ดีนั้นมีความเข้าใจภาษาพูด และพูดได้อย่างดี
5. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่ดีจะต้องมีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอและปรับตัวได้ดี

เบ็ค (Beck, 1976: 127-128) ได้ศึกษาลักษณะครูในรัฐฟลอริดา เช่นเดียวกับคาร์ช และเอสตราบุค โดยใช้แบบสอบถามเรื่อง "ครูของฉัน" มีคำถามอยู่ 100 ข้อ สอบถามนักเรียนจำนวน 2,108 คน ผลปรากฏว่าครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูดังนี้

1. ต้องมีความรัก ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน
2. มีความรู้ให้แก่เด็กเรียน คือ สามารถช่วยเหลือนักเรียนให้มีความรู้กว้างขวางและทันสมัย เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี
3. มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
4. มีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นต่อการเรียน
5. มีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นต่อการเรียน

จักรพันธ์ กวดกิจการ (2526: 60-74) เรื่อง ทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ที่มีต่อการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 346 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าตัวกลางเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t ข้อค้นพบส่วนหนึ่งคือ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรมีการวางหลักเกณฑ์ในการผลิตครู เพื่อควบคุมปริมาณและคุณภาพครู ให้มีการดำเนินงานได้มาตรฐานเดียวกัน ควรมีการประสานงานวางแผนร่วมกัน ระหว่างสถาบันผลิตครูกับสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีการปฏิบัติงานฝึกอาชีพครูได้ผลดี ควรมีการพิจารณาเลือกครูใหญ่ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน

ที่มีความรู้ และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3-5 ปี และควรผ่านการอบรมหรือสัมมนาการนิเทศก์มาแล้ว เพื่อจะได้แนะนำนักศึกษาได้ดี สำหรับระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น ควรเป็น 6 เดือน เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาในการฝึกฝนวิชาชีพ มีความรู้ความชำนาญยิ่งขึ้น ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักเรียน ควรเน้นฝึกด้านวิชาการ และเทคนิคการสอนในชั้นเรียนให้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียน ด้านโครงสร้างการผลิตหลักสูตรประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น ควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูให้สอดคล้อง และทันกับความจริงทางด้านวิชาการและสังคมอยู่เสมอ ควรพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องความศรัทธาในอาชีพ อุทิศการณและเจตคติ

กองการวิจัย กรมวิชาการ (2504: 58-60) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครู โดยทั่วไป เมื่อปี 2514 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ทัศนคติต่ออาชีพครู การสอน และการอบรมเด็ก การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเห็นและความต้องการความช่วยเหลือและอื่น ๆ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ครูทุกประเภททั่วประเทศแบบสุ่ม จำนวน 16,925 คน ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ครูส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพนี้ เนื่องจากชอบอาชีพครู ร้อยละ 29.30 เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ร้อยละ 22.71 ได้ทำงานใกล้ชิดกับเด็ก ร้อยละ 15.97 ในเรื่องความพอใจสำหรับคนที่เลือกอาชีพครู พอใจที่จะเลือกสอนถึงร้อยละ 92.99 ไม่พอใจสอนมีเพียงร้อยละ 1.96 เท่านั้น และจำนวนครูเกินกว่าครั้งที่ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครู เป็นอาชีพอื่นมีถึงร้อยละ 62.68 และจำนวนที่ไม่ต้องการย้ายที่ทำงานมีร้อยละ 51.45 ส่วนจำนวนที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครูเป็นอาชีพอื่น เพราะเห็นว่าอาชีพอื่นมักก้าวหน้ากว่า มีร้อยละ 10.99

กองมาตรฐานวิชาชีพครู (2518: บทคัดย่อ 1-2) ได้วิจัยเรื่อง ศรัทธาของครูโรงเรียน เอกชนอาชีวศึกษาที่มีต่อวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาประเภท วิชาพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2517 จำนวน 552 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา มีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง
2. ครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา มีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูไม่เหมือนกัน ที่ช่วยความเชื่อมั่น 95% เนื่องมาจากการมีอายุ ระยะเวลาการเป็นครูนาน้อยต่างกัน โดยครูที่เป็นครูมานานหรือมีอายุมาก จะมีแนวโน้มที่จะมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูสูงกว่าครูที่มีระยะเวลาการเป็นครู

ไม่นานหรืออายุน้อย แต่แนวโน้มนี้ยังไม่มากนัก สำหรับครูที่มีวุฒิครูหรือไม่สอนในวิชาต่างกัน หรือ ไม่สอน หรือวุฒิการศึกษาต่างกัน หรือไม่นั้นมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

3. ครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ให้ความสำคัญต่ออาชีพครูภายหลังเข้ามาประกอบอาชีพครูแล้ว มากกว่าก่อนเข้ามาเป็นครู ที่ช่วงความเชื่อมั่น 95%

4. ครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา จัดความต้องการด้านการส่งเสริมสวัสดิการดำรงชีพพื้นฐาน และการสร้างภาพพจน์ที่ดีของครูสำคัญที่สุด การส่งเสริมวิทยฐานะเป็นอันดับรองลงมา และการบรรเทาภาระหนี้สินอยู่ในอันดับสุดท้าย

อุทุมพร ทองอุไทย (2522: 20-23) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทศนคติต่อวิชาชีพครูของครูที่มีภูมิลำเนาต่างกัน โดยการสุ่มตัวอย่างครู จำนวน 600 คน จากทั่วประเทศเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของครูที่มีภูมิลำเนาต่าง ๆ กันคือ เพศ ประสบการณ์การสอน อายุ รายได้ ระดับชั้นที่ครูสอน ระดับชั้นที่ครูชอบสอน ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ และรายได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในด้านทัศนคติต่อวิชาชีพครู

เฉลิมศักดิ์ รวยอารี (2523: ง-จ) ได้ทำการศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนทัศนคติต่ออาชีพครู และมูลเหตุจูงใจในการประกอบอาชีพครูของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. กลุ่มครูหญิงมีทัศนคติต่ออาชีพครูด้านต่าง ๆ ในทางบวกสูงกว่ากลุ่มครูชาย
2. กลุ่มนักเรียนฝึกหัดครูชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่ออาชีพครูด้านต่าง ๆ ในทางบวกสูงกว่ากลุ่มครูที่ทำการสอนมาแล้ว 1-5 ปี 6-10 และ 11-20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กลุ่มครูที่ทำการสอนมาแล้ว 11-20 ปี และ 21-31 ปี มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูด้านต่าง ๆ ในทางบวกสูงกว่ากลุ่มครูที่ทำการสอนมาแล้ว 1-5 ปี และ 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมธี ปิณฑานนท์ (2526: 91-26) ได้ทำการศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย เพื่อศึกษาความตั้งใจของการประกอบอาชีพครู ของครูโรงเรียนคาทอลิก และเปรียบเทียบความต้องการ เหตุผลที่จะเป็นครูต่อไป ความคาดหวังที่มีต่อวิชาชีพครูและเปรียบ

เทียบทัศนคติต่อวิชาครู ระหว่างครูที่เป็นนักบวช กับครูที่นับถือศาสนาพุทธ ครูที่ใช้เป็นตัวอย่างได้จากการสุ่มจากครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนคาทอลิกที่เป็นนักบวชและฆราวาสที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ปีการศึกษา 2524 จำนวน 352 คน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งดัดแปลงจากแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูของทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ครูคาทอลิกส่วนใหญ่มีความตั้งใจมาก่อนว่าจะประกอบอาชีพครู และแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงอาชีพได้ ก็ยังต้องการที่จะเป็นครูต่อไป มีความคาดหวังต่ออาชีพครูในเรื่องอาชีพครูทำให้ได้กุศล โอกาสในการศึกษาต่อ การเข้าสังคม และทัศนคติที่มีต่ออาชีพครูในเชิงบวก

กนกทิพย์ พัฒนาพัพพันธ์ (2526: 198) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของนักศึกษาฝึกสอนต่ออาชีพครู พบว่า

1. นักศึกษาโดยส่วนรวมมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู ไม่พบความแตกต่างในระดับทัศนคติเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาวุฒิ มศ.5 กับนักศึกษาวุฒิ ป.กศ.สูง ตลอดจนไม่มีความแตกต่างในระดับทัศนคติในแต่ละวุฒิเมื่อเปรียบเทียบตามเพศ แม้ว่านักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู แต่มีเพียงร้อยละ 77.69 คิดออกไปประกอบอาชีพครู นอกนั้นจะไปประกอบอาชีพอื่น
2. ความคิดชอบหรือรักที่จะประกอบอาชีพครูเมื่อแรกเข้าเรียนในคณะศึกษาศาสตร์กับหลังการฝึกสอนเสร็จสิ้นแล้ว มีความแตกต่างกันในบางวิชาเอก ในแต่ละวุฒิ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่มากพอที่จะเปลี่ยนความคิดชอบหรือรักที่จะประกอบอาชีพครูจากระดับปานกลาง ไปอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่สำคัญเป็นอันดับแรกที่ทำให้ให้นักศึกษามีความชอบหรือรักอาชีพครูมากขึ้น คือ นักเรียนที่ทำการฝึกสอน
3. เหตุผลที่นักศึกษาคิดจะไม่เลือกประกอบอาชีพครู นอกจากจะเห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพไม่อิสระ มีระเบียบจุกจิก งานหนัก รับผิดชอบมาก มีความก้าวหน้าน้อย ไม่ได้ได้รับการยกย่อง ไม่ชอบอาชีพครู ไม่มีความมั่นคง ไม่ประทับใจต่อการปฏิบัติตัวของครูในโรงเรียนฝึกสอน เป็นปัญหาการแก่งแย่งชิงดีของครูในโรงเรียน และผู้บริหารไม่มีความยุติธรรม และคณะศึกษาศาสตร์ ควรจะได้ตระหนักในการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนต่อในคณะศึกษาศาสตร์ ตลอดจนการเลือกโรงเรียนที่จะส่งนักศึกษาไปฝึกสอนด้วย

4. ลักษณะและพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับครูที่ดี นักศึกษาให้ความเห็นตรงกันถึงร้อยละ 85.71 ว่าครูที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ รองลงไปคือมีความเสียสละ มีความยุติธรรม มีความอดทน และมีเหตุผลตามลำดับ

ผลการวิจัยเรื่องปรัชญาการฝึกหัดครูของไทยตามโครงการการปฏิรูปการฝึกหัดครูของ อาเซียน (RI Phase I) ซึ่งได้สอบถามประชาชนทั่วไปทั้งที่อยู่ใน-นอวงการศึกษา ได้สรุป ลักษณะเฉพาะ ทักษะหรือความชำนาญ บทบาท การทำงาน และหน้าที่ของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน เปรียบเทียบในอนาคตของครูระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย (ทบทวมหาวิทยาลัย 2529: 3-51) ดังนี้

1. อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยมากที่สุด
2. ลักษณะเฉพาะตัวที่ครูมีอยู่แล้วในปัจจุบัน คาดว่าในอนาคตจะต้องมีมากขึ้น คือความ ยุติธรรม รักความก้าวหน้า รับผิดชอบงาน ซื่อสัตย์ มีน้ำใจนักกีฬา มีมนุษยสัมพันธ์ และเข้ากับผู้อื่น ได้ดี มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ สุขุมรอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเหตุผล อดทน มีความ ประพฤติดี มีศีลธรรม และมีความเป็นผู้นำ
3. บทบาทในกิจกรรมของชุมชนจะมีมากขึ้นในอนาคต บทบาทที่เน้นมากที่สุดสำหรับครู ประถมศึกษา คือรักษาจริตประเพณีในชุมชน สำหรับผู้สอนในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย คือ กระตุ้นให้ เกิดการวางแผน การแก้ปัญหาในชุมชน ส่วนครูระดับมัธยมศึกษา ได้รับการคาดหวังให้มีบทบาทใน ชุมชนทุกบทบาทเท่า ๆ กัน
4. การใช้เวลาในการทำงาน คาดว่าในอนาคตครูจะใช้เวลาในการทำงานบางอย่าง มากกว่าที่เคยทำในปัจจุบัน งานที่เน้นหนักสำหรับครูประถมศึกษาคือ การฝึกระเบียบวินัย ศึกษามารยาท ของนักเรียน และปฏิบัติต่อนักเรียนเสมือนหนึ่งลูกหลาน ส่วนงานที่เน้นหนักสำหรับผู้สอนในวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคือ วิจัย ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน สำหรับ ครูระดับมัธยมศึกษา งานทุกงานได้รับการคาดหวังว่าจะต้องอุทิศเวลาให้เท่า ๆ กัน

5. จากคำตอบปลายเปิด ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ครูในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา ได้รับความลำบากอันเนื่องจากรายได้ต่ำ มีสวัสดิการน้อยและปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย

ให้ทำมากเกินไป และคาดหวังในอนาคตจะได้รับการผ่อนผันลดชั่วโมงการสอนให้น้อยลง เพื่อที่จะได้มีเวลาเพียงพอในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ทันสมัย และใช้นวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนั้นครูเหล่านี้ยังควรจะได้เงินเดือน และสวัสดิการเพิ่มขึ้นกว่าเดิม และควรจะมีโอกาสก้าวหน้าในงานอาชีพ จากคำตอบที่ได้จากคำถามปลายเปิดยืนยันความเห็นที่ว่า ครูระดับประถมศึกษาขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้สอนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยไม่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้

ธีระ รุญเจริญ และคณะ (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529: 59-89) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พฤติกรรมของครูและพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า

1. ทักษะและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ครูประถมศึกษาจะมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูในระดับสูง มีความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูมีความสำคัญเช่นเดียวกับวิชาชีพแพทย์ เป็นวิชาชีพที่ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาโดยตรง โดยเฉพาะงานสอนในระดับประถมศึกษาเป็นงานที่ทำทลายความสามารถ ถึงแม้ว่าครูระดับประถมศึกษาจะมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูในระดับมากก็ตาม แต่ความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเลือกอาชีพครูนั้น เพราะเห็นความสำคัญของงานครูเป็นอันดับแรกประมาณร้อยละ 64 และพ่อแม่เป็นครูมาก่อนประมาณร้อยละ 8

3. ความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการของครูใหญ่ สัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติต่อวิชาชีพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา

4. ด้านคุณลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา พบว่าครูประถมศึกษาที่มีท่าทางดีเป็นผู้นำ แต่มักใช้วิธีการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง และขาดทักษะการตั้งคำถาม

พรณี เล็กอุทัย (2522: 68-73) เรื่อง การฝึกสมรรถภาพครูให้แก่ นักศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคเหนือ ซึ่งวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง อาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครู 3 แห่ง คือ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงราย วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร และวิทยาลัยครูนครสวรรค์ จำนวน 365 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

t และสถิติ F คือ อาจารย์ที่มีอายุราชการต่างกัน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ หรือฝึกสมรรถภาพครูให้นักศึกษา ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับอาจารย์ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน สำหรับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกสมรรถภาพ ครูให้นักศึกษานั้น อาจารย์ที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี มีปัญหาดังกล่าวมากกว่าอาจารย์ที่มีอายุมากกว่า 5 ปี แต่อาจารย์ที่มีอายุราชการ 5 ปี กับ 5-10 ปีนั้น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกสมรรถภาพครู ไม่แตกต่างกัน

ปานตา ใช้เทียมวงศ์ และสมจิต ชิวปรีชา (2525: 36-88, 61-65) เรื่องรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง อาจารย์นิเทศก์ฝ่าย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2525 จำนวน 56 คน และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2525 ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 55 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ด้วยการใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไคสแควร์ (χ^2) และค่าสปีร์แมนแรงค์ ในการจัดลำดับความสำคัญพบว่า

ด้านการเตรียมตัวก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพสูงนั้น ทั้งอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เห็นความจำเป็นของการมารายงานตัวที่โรงเรียน เพื่อฝึกงานและเตรียมตัวก่อนโรงเรียนเปิด การจัดปฐมนิเทศในโรงเรียนเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การมอบหมายงานขอบเขตและหน้าที่ของนิสิตให้อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนี้ รับทราบและเข้าใจตรงกันและเห็นว่าในการสาธิตการสอนนั้น อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรทำบันทึกการสอน และสาธิตการสอนเป็นตัวอย่างให้ครบทุกขั้นตอน

ด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เห็นว่านิสิตส่งบันทึกการสอนไม่ทันตามกำหนด และขาดทักษะในการทำบันทึกการรายงานขณะที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่เห็นว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่มีปัญหาในเรื่องการส่งบันทึกการสอน เกี่ยวกับการสังเกตการสอนของนิสิต ทั้งอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นว่าควรให้อาจารย์นิเทศก์นี้เข้าสังเกตการสอนของนิสิตทุกขั้นตอน ในการนิเทศก์การสอนนั้น นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ครูเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ควรแสดงสีหน้าหรือกิริยาที่ทำให้นิสิตเกิดความสับสนและตกใจ ไม่ควรวิจารณ์การสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้ง แต่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ไม่เห็นด้วย เนื่องจากนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องการเวลามากในการปรับตัว และการเตรียมการสอนเกี่ยวกับบทบาทของนิสิตในการฝึกปฏิบัติงานครั้งนั้น อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่านิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรจะได้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานเช่นเดียวกับอาจารย์ประจำชั้นทุกอย่าง ซึ่งมีนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ที่เห็นด้วยกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนการปฏิบัติตนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่านิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขาดมนุษยสัมพันธ์ และไม่เห็นความสำคัญของการปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรอื่นของโรงเรียนด้านการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น อาจารย์นิเทศก์ตั้งกล่าวนี เห็นว่านิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังไม่รู้บทบาทของตนเอง ไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ตลอดจนใช้เวลาในการปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยเกินไป และไม่เห็นความสำคัญของการตักเตือนนักเรียนในเรื่องระเบียบวินัย ส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นิสิตมีพื้นฐานทางด้านเนื้อหาไม่แน่นยำเท่าที่ควร มีการเตรียมตัวไม่ดีพอ ขาดนิสัยในการค้นคว้า ไม่จริงจังในการทำงาน ขาดทักษะในการเลือกวิธีการสอน และขาดทักษะในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ส่วนนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เห็นว่านิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขาดการฝึกความกล้าและทั้งนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจะมีการประชุมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างฝึกสอน เพราะมีประโยชน์กับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งในด้านการสอนและการปฏิบัติตน ส่วนการประเมินผลทั้งอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความเห็นตรงกันว่า อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรจะได้มีการพบปะและประเมินผลการสอนร่วมกับนิสิตทุกครั้ง และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไข และปรับปรุงการงานให้ดีขึ้น สำหรับหลักสูตรการผลิตครู ควรเน้นการประยุกต์ทฤษฎีมาปฏิบัติจริงให้มากที่สุด ส่วนเนื้อหาในหลักสูตร ควรคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อฝึกอบรมให้นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีมากกว่าปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยเสื่อมทางด้านจริยธรรมมาก

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526: 41-46) เรื่อง การเปรียบเทียบปัญหาในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพระยะก่อนฝึก ขณะฝึกและหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2526 ซึ่งวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาฝึกครุภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2526 จำนวน 100 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ และสถิติ F ข้อค้นพบส่วนหนึ่งคือ ปัญหาที่พบมากที่สุดของ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีดังนี้ ในการเตรียมการสอน คือ ปัญหาการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสม กับบทเรียนและชั้นเรียน การเตรียมสื่อการสอน คือ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมสื่อการเรียน การสอน คือ ปัญหาการดำเนินงานสอนให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด ปัญหาตัวนิสิต คือ ปัญหาการปรับตัวของนิสิตศึกษาประสบการณ์วิชาชีพครู ให้เข้ากับนักเรียน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและโรงเรียน ปัญหาตัวนักเรียนนั้น คือ ปัญหาในเรื่องนักเรียนขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และปัญหา การจัดเตรียมประสบการณ์ คือ ปัญหาเรื่องความรู้ด้านวิชาการของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ยังไม่เพียงพอ

ชวนพิษ ทองทวี (2527: 139-158) เรื่อง การประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาใน โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิทยาลัยครูพระนคร ซึ่งวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง อาจารย์นิเทศก์ ฝ่ายโรงเรียน 236 คน ผู้บริหาร 64 คน อาจารย์พิเศษฝ่ายคณะ 49 คน และนักศึกษา 331 คน รวมเป็น 680 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยใช้แบบสอบถามใน 4 ระยะ ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ ระยะศึกษาสังเกต ระยะผู้ช่วยครู ระยะทดลอง และระยะฝึกสอน เต็มรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนควอร์ไทล์ ข้อค้นพบคือ ผลการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาในแต่ละระยะนั้น กลุ่มตัวอย่างประเมินพฤติกรรมของ นักศึกษาในโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ บรรลุเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์เพียง 3 ระยะ คือ ระยะ ผู้ช่วยครู ระยะทดลองสอน และระยะฝึกสอนเต็มรูป ส่วนพฤติกรรมของนักศึกษาในระยะศึกษาสังเกต ยังไม่บรรลุเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งพบว่านักศึกษาได้สังเกตงานแนะแนว งานบริหารและธุรการ งานจัดสวัสดิการนักเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร งานบริการชุมชนและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ การสังเกตงานวิชาการ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญและความ จำเป็นในการฝึก 4 ระยะไม่เท่ากัน โดยเห็นความสำคัญของการฝึกสอนเต็มรูปสำคัญมากที่สุด สำหรับ ปัญหาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในระยะฝึกสอนเต็มรูป ได้แก่ การที่นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นใน

ตนเอง นักศึกษาอธิบายมากกว่าการสืบเสาะหาความรู้ ใช้ภาษาไม่ได้ดี ไม่สุภาพ ขาดความอ่อนน้อม
ถ่อมตน แต่งกายไม่อยู่ในระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม ขาดน้ำใจในการทำงาน
ส่วนรวม นักศึกษาบางคนมีความรับผิดชอบน้อย มีการวางตัวสนิทสนมมากเกินไปจนกระหว่างนักศึกษาชาย
กับนักศึกษาหญิง ระหว่างนักศึกษากับครูประจำการ และระหว่างนักศึกษาชายกับนักเรียนหญิง